

№ Φ 092.22/6356

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ
ΑΝΘΡΩΠΟΥ**

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

Υπόθεση Α.Γ.

Κατά

Ελλάδας

(Προσφυγή υπ'αρ. 25816/09)

Απόφαση

Στρασβούργο, 3 Οκτωβρίου 2013

Η απόφαση αυτή θα γίνει οριστική υπό τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 44§2. Μπορεί να επέλθουν μερικές αλλαγές ως προς την μορφή.

No Φ 092.22/6356

Στην υπόθεση Α.Γ. κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Πρώτο Τμήμα),
που συνεδρίασε σε Τμήμα, με την ακόλουθη σύνθεση:

Isabelle Berro-Lefèvre, Πρόεδρος,

Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiyev,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Λίνο-Αλέξανδρο Σισιλιάνο,

Erik Møse, Δικαστές

Και με την σύμπραξη του Søren Nielsen, Γραμματέα Τμήματος,

Αφού διασκέφθηκε σε Συμβούλιο, στις 10 Σεπτεμβρίου 2013,

Εξέδωσε την παρούσα απόφαση, που υιοθετήθηκε την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέκυψε μετά από την προσφυγή αρ. 25816/09 που κατέθεσε κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας η ελληνίδα υπήκοος κ. Α.Γ. («η προσφεύγουσα»), η οποία προσέφυγε στο Δικαστήριο στις 15 Απριλίου 2009 κατ' εφαρμογή του άρθρου 34 της Σύμβασης Προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Η προσφεύγουσα εκπροσωπείται από τον δικηγόρο Αθηνών κ. Λ.Πανούση. Η ελληνική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους πληρεξουσίους της, την κ. Γ.Παπαδάκη, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και την κ. Ζ.Χατζηπαύλου, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

No Φ 092.22/6356

3. Η προσφεύγουσα επικαλείται παραβίαση του άρθρου 6§1 της Σύμβασης (λογική προθεσμία) και του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ'αρ. 1, χωριστά ή σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Σύμβασης.

4. Στις 24 Μαρτίου 2010, η Αντιπρόεδρος του Πρώτου Τμήματος αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Σύμφωνα με το άρθρο 29§1 της Σύμβασης, αποφασίστηκε επίσης ότι το Τμήμα θα αποφανθεί συγχρόνως επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

I. ΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΥΠΟ ΚΡΙΣΗ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Η προσφεύγουσα γεννήθηκε το 1931 και είναι κάτοικος Γλυκών Νερών.

6. Στις 18 Ιουνίου 1997 η προσφεύγουσα, καθαρίστρια στο Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Δυτικής Αττικής, προσέφυγε στο Πρωτοδικείο Αθηνών με αγωγή κατά του Νοσοκομείου, με την οποία ζητούσε το ποσό των 27.413.254 δραχμών (ήτοι 80.449,75€), που αντιστοιχούσε σε μη καταβληθείσες αποδοχές και αποζημιώσεις για το χρονικό διάστημα από την 1^η Ιουνίου 1994 έως τις 21 Μαρτίου 1997, οπότε και συνταξιοδοτήθηκε. Ζητούσε επίσης τους τόκους επί του ποσού αυτού από την επίδοση της αγωγής στον αντίδικο και μέχρις εξοφλήσεως. Η αγωγή επιδόθηκε στον αντίδικο στις 24 Ιουνίου 1997.

7. Η δικάσιμος έγινε στις 16 Δεκεμβρίου 1997.

8. Με απόφαση της 28^{ης} Απριλίου 1998 το Πρωτοδικείο απέρριψε την αγωγή με την αιτιολογία ότι από την 1^η Ιουλίου 1998, το μισθολογικό καθεστώς του προσωπικού των δημοσίων νοσοκομείων δεν εφαρμοζόταν πια στο συμβατικό καθεστώς της προσφεύγουσας, που είχε τροποποιηθεί. Η

No Φ 092.22/6356

απόφαση καθαρογράφηκε και επικυρωμένο αντίγραφο αυτής εκδόθηκε στις 22 Σεπτεμβρίου 1998.

9. Στις 24 Μαρτίου 2000 η προσφεύγουσα άσκησε έφεση κατά της απόφασης ενώπιον του Εφετείου Αθηνών και στις 5 Απριλίου 2000, ζήτησε να προσδιοριστεί δικάσιμος. Η συζήτηση της υπόθεσης έγινε στις 30 Μαΐου 2000.

10. Στις 5 Ιουλίου 2001 το Εφετείο ακύρωσε μερικώς την απόφαση και επιδίκασε το ποσό των 22.224.224 δραχμών. Αρνήθηκε να της επιδικάσει τόκους επί του αιτούμενου ποσού (από την επίδοση της αγωγής, στις 24 Ιουνίου 1997, και μέχρις εξοφλήσεως) με την αιτιολογία ότι η προσφεύγουσα είχε παραιτηθεί από την είσπραξη των τόκων επειδή μετέτρεψε την αγωγή της από κατανηφιστική σε αναγνωριστική. Έκρινε επίσης ότι οι αξιώσεις της προσφεύγουσας για την περίοδο από 1^{ης} Ιουνίου έως 31 Δεκεμβρίου 1994 είχαν υποπέσει στην διετή παραγραφή που προβλέπεται στο άρθρο 48 §3 του Διατάγματος 496/1974, περί «λογιστικού των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, περί συμβάσεων και παραγραφών», το οποίο έλαβε υπόψη αυτεπαγγέλτως κατ'εφαρμογή του άρθρου 52, 3^η φράση, του ίδιου διατάγματος.

11. Η απόφαση καθαρογράφηκε και επικυρώθηκε σύμφωνα με το πρωτότυπο στις 24 Αυγούστου 2001.

12. Στις 10 Σεπτεμβρίου 2001, η προσφεύγουσα άσκησε αναίρεση την οποία θεμελίωσε μεταξύ άλλων στα άρθρα 6 §1 της Σύμβασης και 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου. Υποστήριζε ότι κανένας έγκυρος λόγος δεν μπορούσε να δικαιολογήσει την εφαρμογή της διετούς παραγραφής για τις αξιώσεις του προσωπικού των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου κατ'αυτών, ενώ τόσο η προθεσμία του κοινού δικαίου είναι πενταετής (άρθρο 250 του Αστικού Κώδικα), όσο και η προθεσμία που ισχύει για τους άλλους δανειστές των ίδιων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου είναι

No Φ 092.22/6356

επίσης πενταετής (άρθρο 48 §1 του Διατάγματος) καθώς και αυτή που εφαρμόζεται στις απαιτήσεις των ΝΠΔΔ προς τους τρίτους είναι επίσης πενταετής (άρθρο 44 του Διατάγματος). Υπογράμμισε ότι τα ταμειακά συμφέροντα των ΝΠΔΔ δεν μπορεί να συνεπάγονται την προνομιακή τους μεταχείριση έναντι των υπαλλήλων τους.

13. Η συζήτηση της υπόθεσης που αρχικά ορίστηκε για τις 2 Απριλίου 2002, αναβλήθηκε για τις 21 Ιανουαρίου 2003 μετά από αίτημα της προσφεύγουσας. Την ημερομηνία αυτή αναβλήθηκε εκ νέου μετά από αίτημα της ίδιας. Στις 11 Ιανουαρίου 2007, η προσφεύγουσα ζήτησε να οριστεί νέα δικάσιμος. Πράγματι ορίστηκε νέα δικάσιμος για τις 16 Οκτωβρίου 2007 αλλά αναβλήθηκε και πάλι μετά από αίτηση της προσφεύγουσας για τις 23 Σεπτεμβρίου 2008 οπότε και εκδικάστηκε.

14. Η προσφεύγουσα παραδέχεται ότι ο δικηγόρος της ζήτησε τις αναβολές στις 2 Απριλίου 2002 και 21 Ιανουαρίου 2003 επειδή η εισήγηση του εισηγητή δικαστή δεν ήταν ευνοϊκή για τις θέσεις της και έκρινε ότι έπρεπε να περιμένει τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Ελεγκτικού Συνεδρίου που θα ήταν ευνοϊκές για τα συμφέροντά της.

15. Με απόφαση της 4^{ης} Νοεμβρίου 2008, (που καθαρογράφηκε και επικυρώθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2008), ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αναίρεση.

16. Υποστήριξε ότι η παραγραφή που προβλεπόταν στα άρθρα 48 §3 και 49 του Διατάγματος και η οποία είναι πιο σύντομη από αυτή που προβλέπεται στο άρθρο 44 για τις απαιτήσεις των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου έναντι τρίτων, δεν παραβίαζε το άρθρο 4§1 του Συντάγματος (ισότητα έναντι του νόμου) επειδή η ρύθμιση αυτή δικαιολογείται από την ανάγκη ταχείας εκκαθάρισης των υποχρεώσεων των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. Πρόσθεσε ότι ο καθορισμός διαφορετικών προθεσμιών παραγραφής ανάλογα με τον τύπο της αξίωσης,

No Φ 092.22/6356

17. Τέλος, ο Άρειος Πάγος υπογράμμισε ότι η αυτεπάγγελτη εξέταση από πλευράς δικαστηρίων του θέματος της παραγραφής υπέρ του Δημοσίου και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, που προβλέπεται από το άρθρο 52, 3^η φράση, του Διατάγματος και θεσπίστηκε για λόγους δημοσίου συμφέροντος, δεν ήταν αντίθετη προς τα άρθρα 4 §1 του Συντάγματος, 6 §1 της Σύμβασης (αφού οι αντίδικοι των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου δεν στερήθηκαν του δικαιώματός τους να εγείρουν αντιρρήσεις για να αντικρούσουν την εφαρμογή της παραγραφής) και 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου (αφού το άρθρο αυτό δεν εμποδίζει τον νομοθέτη να θεσπίσει κανόνες σχετικά με την παραγραφή των αξιώσεων και την αυτεπάγγελτη εξέτασή της από τα δικαστήρια).

18. Το ποσό που επιδικάστηκε στην προσφεύγουσα από το Εφετείο της καταβλήθηκε στις 9 Ιουλίου 2002.

II. Το οικείο εθνικό δίκαιο και πρακτική

A. Η παραγραφή

19. Το άρθρο 250 του Αστικού Κώδικα προβλέπει τα εξής:

«Σε πέντε χρόνια παραγράφονται οι αξιώσεις : (...) 17) των κάθε είδους μισθών, των καθυστερούμενων προσόδων, συντάξεων, διατροφής και κάθε άλλης παροχής που επαναλαμβάνεται περιοδικά (...).»

No Φ 092.22/6356

20. Το Νομοθετικό Διάταγμα αρ. 496/1974 της 19^{ης} Ιουλίου 1974, περί λογιστικού των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, συμβάσεων και παραγραφών, προβλέπει τα εξής:

Άρθρο 44§1

« Παν χρέος προς το ν.π. παραγράφεται, (...) μετά πέντε έτη από της λήξεως του οικονομικού έτους του οποίου εβεβαιώθη. »

Άρθρο 48

«1. Ο χρόνος παραγραφής των χρηματικών αξιώσεων κατά του ν.π.δ.δ. είναι πέντε ετών, εφ' όσον δεν ορίζεται άλλως υπό του παρόντος.»

(...)

3. Ο χρόνος παραγραφής των κατά του ν.π. αξιώσεων των υπαλλήλων τούτου των επί σχέσει δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου μετ' αυτού συνδεδεμένων, εκ καθυστερουμένων αποδοχών ή άλλων πάσης φύσεως απολαυών ή αποζημιώσεων (...) είναι δύο ετών».

Άρθρο 49

«Η παραγραφή άρχεται από του τέλους του οικονομικού έτους καθ' ο εγεννήθη η αξίωσις και είναι δυνατή η δικαστική αυτής επιδίωξις».

Άρθρο 52

«Η παραγραφή λαμβάνεται υπ' όψιν αυτεπαγγέλτως υπό των δικαστηρίων.»

21. Το άρθρο 90 §3 του Νόμου 2362/1955 περί δημοσίου λογιστικού ορίζει τα εξής:

«Η απαίτηση οποιουδήποτε των επί σχέσει δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου υπαλλήλων του Δημοσίου, (...) που αφορά σε αποδοχές ή άλλες κάθε

No Φ 092.22/6356

φύσεως απολαβές αυτών ή αποζημιώσεις, (...) παραγράφεται μετά διετία από της γενέσεώς της.»

22. Με την απόφαση αρ. 9/2009 της 4^{ης} Μαΐου 2009, το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, που είναι αρμόδιο να αποφασίζει μεταξύ άλλων σε περίπτωση έκδοσης αντίθετων αποφάσεων μεταξύ των δικαστηρίων, ήρε την αμφισβήτηση που γεννήθηκε από αντιφατικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Αρείου Πάγου σχετικά με την συνταγματικότητα του άρθρου 48 §3 του Ν.Δ. 496/1974. Το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο έκρινε ότι η διετής παραγραφή που προβλέπεται από το άρθρο αυτό είχε θεσπιστεί για λόγους γενικού συμφέροντος και ιδίως λόγω της ανάγκης ταχείας εκκαθάρισης των απαιτήσεων που απορρέουν από τις μηνιαίες παροχές των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. Η ταχεία εκκαθάριση ήταν απαραίτητη για την προστασία της περιουσίας και της οικονομικής κατάστασης των νομικών αυτών προσώπων στην οποία συμβάλλουν οι πολίτες με την καταβολή φόρων. Συνεπώς, η διάταξη του άρθρου 48 §3, που προέβλεπε διετή παραγραφή για τις απαιτήσεις των υπαλλήλων των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, δεν παραβίαζε την αρχή της ισότητας που θεσπίζεται από το άρθρο 4 του Συντάγματος.

23. Με την απόφασή του αυτή, το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο υιοθέτησε τη νομολογία του Αρείου Πάγου επί του θέματος.

24. Επιπλέον, τόσο ο Άρειος Πάγος (αποφάσεις αρ. 31/2007 και 272/2009) όσο και το Συμβούλιο Επικρατείας (απόφαση 3546/2004), έκριναν ότι η διετής παραγραφή δεν δημιουργούσε διάκριση μεταξύ των υπαλλήλων των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου αφενός, και αφετέρου, των μισθωτών των ιδιωτικών επιχειρήσεων ή των επιχειρηματιών στις σχέσεις τους με αυτά τα νομικά πρόσωπα, για τους οποίους ισχύει η πενταετής παραγραφή, αφού η διαφοροποίηση αυτή δικαιολογούνταν όχι μόνον από την ανάγκη προστασίας της περιουσίας των νομικών προσώπων

No Φ 092.22/6356

δημοσίου δικαίου αλλά και λόγω της ειδικής κατάστασης των υπαλλήλων (των ΝΠΔΔ) και του διαφορετικού νομικού καθεστώτος που διέπει τις σχέσεις των υπαλλήλων (των ΝΠΔΔ) και των μισθωτών των ιδιωτικών εταιριών προς τους εργοδότες τους.

25. Σε πρόσφατη απόφασή του για το κατά πόσο το άρθρο 90§3 του Νόμου 2362/1995 περί δημοσίου λογιστικού είναι σύμφωνο με το Σύνταγμα, το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο αυτή δεν ήταν αντίθετο προς το άρθρο 4§1 (ισότητα έναντι του νόμου) του Συντάγματος (απόφαση αρ. 1/2012 της 4^{ης} Απριλίου 2012). Έκρινε ότι η διετής παραγραφή θεσπίστηκε με το άρθρο αυτό για λόγους γενικού συμφέροντος και ιδίως λόγω της ανάγκης ταχείας εκκαθάρισης των αξιώσεων που απορρέουν από τις περιοδικές πληρωμές και τις υποχρεώσεις του Δημοσίου και η οποία ήταν απαραίτητη για την προστασία της περιουσίας και της οικονομικής κατάστασης του Δημοσίου. Ήταν επίσης απαραίτητη για την αποφυγή κάθε μεταβολή των οικονομικών δεδομένων με βάση τα οποία το Δημόσιο προέβλεπε την λειτουργία της διοίκησης, τις δαπάνες και την κατάρτιση του προϋπολογισμού, και για την αποφυγή κάθε αρνητικής επίπτωσης που μπορούσε να έχει στην εκτέλεση του προϋπολογισμού η ικανοποίηση αξιώσεων που μπορεί να έχουν συσσωρευθεί σε βάθος χρόνου λόγω του μεγάλου αριθμού αγωγών που εγείρουν οι δημόσιοι υπάλληλοι κατά του Δημοσίου. Το συμφέρον του Δημοσίου να προβλέπει τα έσοδα και τις δαπάνες του χωρίς να εμποδίζεται από ανεξόφλητα χρέη δικαιολογούσε την θέσπιση προθεσμιών για την άσκηση των αγωγών ενώπιον των δικαστηρίων. Η διαφοροποίηση που προβλέπεται από το άρθρο 90 §3 σε σχέση με τις παραγραφές των άρθρων 90 §1 και 86 §§2 και 3 του ίδιου νόμου, δικαιολογούνταν επίσης από τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ δημοσίων υπαλλήλων και μισθωτών ιδιωτικού δικαίου καθώς και από το διαφορετικό νομικό καθεστώς που

No Φ 092.22/6356

διέπει τις σχέσεις αυτών των δύο κατηγοριών υπαλλήλων με τους εργοδότες τους.

Β. Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας

26. Το άρθρο 672^A του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προβλέπει τα εξής:

«Οι αποφάσεις επί των διαφορών για μισθούς υπερημερίας και για καθυστερούμενους μισθούς εκδίδονται υποχρεωτικώς, στο μεν πρώτο βαθμό εντός δεκαπέντε ημερών, στο δε δεύτερο βαθμό εντός μηνός, από την ημέρα της συζήτησεως της αγωγής».

Γ. Το Σύνταγμα

27. Το άρθρο 103 §4 του Συντάγματος ορίζει τα εξής:

«Οι δημόσιοι υπάλληλοι που κατέχουν οργανικές θέσεις είναι μόνιμοι εφόσον αυτές οι θέσεις υπάρχουν (...)».

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ

I. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΥΠ' ΑΡ. 1, ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 14 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

28. Η προσφεύγουσα παραπονείται ότι η θέσπιση βραχύτερης προθεσμίας παραγραφής για τις απαιτήσεις των υπαλλήλων των ΝΠΔΔ έναντι αυτών (των ΝΠΔΔ) σε σχέση με την παραγραφή που ισχύει για το Δημόσιο ως δανειστή ή την παραγραφή του κοινού δικαίου, και η οποία βραχύτερη προθεσμία λαμβάνεται υπόψη αυτεπαγγέλτως από τα δικαστήρια, την στέρησε από ένα μέρος των αποδοχών και αποζημιώσεων που δεν της είχαν καταβληθεί, χωρίς αυτό να δικαιολογείται από κανένα σκοπό δημοσίου συμφέροντος. Επικαλείται το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου

No Φ 092.22/6356

υπ' αρ. 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Σύμβασης. Τα άρθρα αυτά είναι διατυπωμένα ως εξής:

Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αρ. 1

Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους.

Αι προαναφερμεναι διατάξεις δεν θίγουνσι το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύϊ Νόμους ούς ήθελε κρίνει αναγκαίον προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων.

Άρθρο 14 της Σύμβασης

Η χρήση των αναγνωριζομένων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθεί ασχέτως διακρίσεως φύλλου, φυλής, χρώματος, γλώσσης, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως.

29. Κατά πρώτον η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προσφεύγουσα δεν είναι κυρία «περιουσίας» υπό την έννοια της Σύμβασης και η οποία να αναγωρίζεται από το εθνικό δίκαιο. Οι αξιώσεις της κατά του νοσοκομείου για την περίοδο από την 1^η Ιουνίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 1994 απορρίφθηκαν από τα εθνικά δικαστήρια λόγω παραγραφής. Οι αξιώσεις αυτές δεν μπορούν να θεμελιωθούν ούτε στο εθνικό δίκαιο ούτε στη νομολογία, ιδίως μετά την έκδοση της απόφασης του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου που είναι δεσμευτική για όλα τα δικαστήρια.

No Φ 092.22/6356

30. Κατά δεύτερον, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η επιλογή του νομοθέτη με την οποία καθιέρωσε για τις αξιώσεις των υπαλλήλων των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου προθεσμία παραγραφής πιο σύντομη από αυτή που ισχύει για τους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα ή για τις απαιτήσεις των ίδιων των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου δεν αποτελεί προσβολή του δικαιώματος σεβασμού της περιουσίας. Το άρθρο 48 §3 του Διατάγματος 496/1974 δεν στερεί τον υπάλληλο του Δημοσίου από την περιουσία του, αλλά καθορίζει εκ των προτέρων ένα επαρκές χρονικό διάστημα εντός του οποίου ο ενδιαφερόμενος πρέπει να επιδιώξει την ικανοποίηση των απαιτήσεων του μέσω της δικαστικής ή εξωδικαστικής οδού. Στην υπό κρίση υπόθεση, το άρθρο αυτό υπήρχε πριν την γέννηση των απαιτήσεων της προσφεύγουσας και αυτή όφειλε να το γνωρίζει.

31. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, η θέσπιση διετούς παραγραφής εξυπηρετεί ένα νόμιμο σκοπό δημοσίου συμφέροντος: την ταχεία εκκαθάριση, δικαστικώς ή εξωδίκως, των αξιώσεων που απορρέουν από παροχές των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, η οποία είναι απαραίτητη για την προστασία της περιουσίας και της οικονομικής κατάστασης αυτών. Μια τέτοια ταχεία εκκαθάριση δικαιολογείται τόσο από το μεγάλο ύψος των απαιτήσεων που συσσωρεύονται από μεγάλο αριθμό υπαλλήλων (των ΝΠΔΔ), και οι οποίες συχνά ασκούνται ομαδικά, όσο και από τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η απρόβλεπτη άσκηση των αξιώσεων αυτών στον προϋπολογισμό των ΝΠΔΔ. Το άρθρο 48 §3 εφαρμόζεται στο σύνολο των υπαλλήλων των ΝΠΔΔ, εν ενεργεία ή συνταξιούχων, και στην συντριπτική πλειοψηφία των αξιώσεών τους. Επομένως δεν πρόκειται για μια εξαίρεση στο αστικό ή εργατικό δίκαιο, αλλά για ρύθμιση που αφορά μια μεγάλη κατηγορία αξιώσεων. Η διάθεση του δημοσίου χρήματος για την ικανοποίηση υποχρεώσεων που μπορεί να συγκεκριμενοποιηθούν κατά τρόπο απρόβλεπτο πολλά χρόνια μετά τη

No Φ 092.22/6356

γέννησή τους θα προκαλούσε σημαντικές δυσλειτουργίες στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και κινδύνους στην οικονομική τους διαχείριση.

32. Τέλος, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η πρόβλεψη από το εθνικό δίκαιο κανόνων λιγότερο ευνοϊκών για την άσκηση ενδίκων βοηθημάτων κατά του Δημοσίου έναντι αυτών που ισχύουν για τους ιδιώτες είναι σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο (αποφάσεις του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Aprile* (C-228/1996, §19), *Dillexport* (C-343/1996, §26) και *Marks and Spencer* (C-62/2000), §§35, 41-42).

33. Ως προς το άρθρο 14 της Σύμβασης, η Κυβέρνηση επαναλαμβάνει ως επί το πλείστον τα ίδια επιχειρήματα.

34. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το δικαίωμά της να εισπράξει την διαφορά των μισθών για την περίοδο από την 1^η Ιουνίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 1994 αναγνωρίστηκε από την απόφαση του Εφετείου της 5^{ης} Ιουλίου 2001 και ότι αν στερήθηκε το ποσό αυτό, αυτό οφείλεται στο ότι το ίδιο το δικαστήριο εφάρμοσε στην περίπτωση της το άρθρο 48 §3.

35. Επικαλείται επίσης την απόφαση *Ζουμπουλίδης κατά Ελλάδας* (αρ. 2) (αρ. 36963/06, 25 Ιουνίου 2009), στην οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι τα δικαστήρια, με το να εφαρμόσουν τις ειδικές διατάξεις που παρείχαν προνόμια στο Δημόσιο, προσέβαλε το δικαίωμα του προσφεύγοντος στον σεβασμό της περιουσίας του και διέρρηξε την δίκαιη ισορροπία που πρέπει να υπάρχει μεταξύ της προστασίας της περιουσίας και τις απαιτήσεις του γενικού συμφέροντος. Υπογραμμίζει ότι η απόφαση του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου που εκδόθηκε πριν την προαναφερθείσα απόφαση *Ζουμπουλίδης* δεν είναι ανατρεπτική αφού δεν έλαβε υπόψη της το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αρ. 1.

36. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αρ. 1 περιλαμβάνει τρεις διακριτούς κανόνες: ο πρώτος,

No Φ 092.22/6356

που εκφράζεται στην πρώτη φράση της πρώτης παραγράφου και έχει γενικό χαρακτήρα, διατυπώνει την αρχή του σεβασμού της περιουσίας. Ο δεύτερος, που διατυπώνεται στην δεύτερη φράση της ίδιας παραγράφου, αφορά την αποστέρηση της ιδιοκτησίας και την υποβάλλει επίσης σε ορισμένες προϋποθέσεις. Όσο για τον τρίτο, που διατυπώνεται στην δεύτερη παράγραφο, αναγνωρίζει στα Κράτη την εξουσία, μεταξύ άλλων, να ρυθμίζουν την χρήση της ιδιοκτησίας σύμφωνα με το γενικό συμφέρον. Ωστόσο, δεν πρόκειται για κανόνες που δεν έχουν συνδέονται μεταξύ τους. Ο δεύτερος και τρίτος κανόνας αφορούν ειδικά παραδείγματα προσβολής του δικαιώματος στην περιουσία. Ως εκ τούτου, πρέπει να ερμηνευθούν υπό το φως της αρχής που καθιερώνεται με τον πρώτο κανόνα (βλ. π.χ., *Scordino κατά Ιταλίας*, (αρ. 1), [GC], αρ. 36813/97, §78, CEDH 2006-V, και *Kozacioglu κατά Τουρκίας*, [GC], αρ. 2334/03, §48, 19 Φεβρουαρίου 2009).

37. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η έννοια της περιουσίας που αναφέρεται στο πρώτο μέρος του άρθρου αρ. 1 του Πρωτοκόλλου υπ'αρ. , έχει αυτόνομη έννοια που δεν περιορίζεται στην ιδιοκτησία υλικών αγαθών. Σε κάθε υπόθεση, θα πρέπει να εξεταστεί εάν οι περιστάσεις, στο σύνολό τους, κατέστησαν τον προσφεύγοντα κύριο ενός ουσιαστικού συμφέροντος (*intérêt substantiel*) που προστατεύεται από το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αρ. 1 (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας*, [GC], αρ. 31107/96, §54, CEDH 1999-II, *Beyeler κατά Ιταλίας*, [GC], αρ. 33202/96, §100, CEDH 2000-I, και *Broniowski κατά Πολωνίας*, [GC], αρ. 31443/96, §129, CEDH 2004-V).

38. Επίσης, μια διαφορετική μεταχείριση είναι διάκριση υπό την έννοια του άρθρου 14, εάν «στερείται αντικειμενικής και λογικής αιτιολογίας», δηλαδή εάν δεν επιδιώκει «νόμιμο σκοπό» ή αν δεν υπάρχει «εύλογη σχέση αναλογίας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού». Εξάλλου, τα συμβαλλόμενα Κράτη απολαμβάνουν μια ορισμένη διακριτική ευχέρεια προκειμένου να καθορίσουν εάν και σε ποιο βαθμό διαφορές μεταξύ ανάλογων, ως προς άλλα σημεία, καταστάσεων

No Φ 092.22/6356

δικαιολογούν διαφορετική μεταχείριση (*Zeibek κατά Ελλάδας*, αρ. 46368/06, §46, 9 Ιουλίου 2009).

39. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι με την απόφασή του της 5^{ης} Ιουλίου 2001 το Εφετείο επιδίκασε στην προσφεύγουσα το ποσό των 22.244.244 δρχ. που αντιστοιχούσε σε μη καταβληθείσες απολαβές και αποζημιώσεις. Αρνήθηκε να της επιδικάσει τόκους υπερημερίας επί του επιδικασθέντος ποσού με την αιτιολογία ότι η αγωγή είχε χαρακτήρα αναγνωριστικό και έκρινε ότι οι αξιώσεις της προσφεύγουσας για την περίοδο από 1^{ης} Ιουνίου έως 31 Δεκεμβρίου 1994 είχαν παραγραφεί.

40. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι οι αξιώσεις της προσφεύγουσας εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ'αρ. 1 και του δικαιώματος στην προστασία της περιουσίας που αυτό καθιερώνει, πράγμα που αρκεί για να εφαρμοστεί στην παρούσα υπόθεση το άρθρο 14 της Σύμβασης (*Fabris κατά Γαλλίας* [GC], αρ. 16574/08, §§48-55, 7 Φεβρουαρίου 2013).

41. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η πλευρά αυτή της προσφυγής δεν είναι προδήλως αβάσιμη υπό την έννοια του άρθρου 35§3 της Σύμβασης. Εξάλλου, το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν αντίκειται σε κανένα άλλο λόγο απαραδέκτου. Επομένως, θα πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτή.

42. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι μόνο το γεγονός ότι οι αξιώσεις της προσφεύγουσας υπόκεινταν σε παραγραφή δεν θέτει κανένα πρόβλημα ως προς την Σύμβαση. Η θέσπιση προθεσμιών παραγραφής είναι κοινό χαρακτηριστικό στα δικαϊκά συστήματα των Συμβαλλομένων Κρατών, και αποβλέπει στην εγγύηση της ασφάλειας δικαίου θέτοντας ένα όριο για την άσκηση αγωγών και αποτρέποντας την αδικία που θα προέκυπτε εάν τα δικαστήρια καλούνταν να αποφανθούν για γεγονότα που συνέβησαν στο μακρινό παρελθόν (*J.A. Pye (Oxford) Ltd et J.A Pye (Oxford) Land Ltd κατά*

No Φ 092.22/6356

Ηνωμένου Βασιλείου, 22 Οκτωβρίου 1996, §51, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-IV).

43. Γενικά, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι συνήθως αφήνεται ευρεία διακριτική ευχέρεια στο Κράτος για να πάρει μέτρα γενικής φύσης για οικονομικά ή κοινωνικά θέματα (βλ. π.χ. *James et autres κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 21 Φεβρουαρίου 1986, §43, σειρά A αρ. 98, *National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society et Yorkshire et Yorkshire Building Society κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 23 Οκτωβρίου 1997, §80, *Recueil des arrêts et décisions* 1997-VII). Επιπλέον, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου για να ελέγξει την τήρηση του εθνικού δικαίου είναι περιορισμένη (*Hakansson et Struresson κατά Σουηδίας*, 21 Φεβρουαρίου 1990, §47, σειρά A αρ. 171-A) και δεν έχει αρμοδιότητα να υποκαθιστά τα εθνικά δικαστήρια. Εναπόκειται κατά κύριο λόγο στις εθνικές αρχές, ιδίως στα δικαστήρια, να ερμηνεύουν την εθνική νομοθεσία (*Waite et Kennedy κατά Γερμανίας*, [GC], αρ. 26083/94, §54, CEDH 1999-I).

44. Παρόλα αυτά, ο ρόλος του Δικαστηρίου είναι να ελέγχει εάν το αποτέλεσμα το οποίο επιτυγχάνουν τα εθνικά δικαστήρια είναι σύμφωνο με τα δικαιώματα που προστατεύονται από την Σύμβαση και τα Πρωτόκολλά της. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, παρά την σιωπή του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αρ. 1 σε θέματα δικονομικών απαιτήσεων, μια δικαστική διαδικασία που αφορά το δικαίωμα σεβασμού της παρουσίας πρέπει να προσφέρει επίσης στον ενδιαφερόμενο την κατάλληλη ευκαιρία για να εκθέσει την υπόθεσή του στις αρμόδιες αρχές έτσι ώστε να αμφισβητήσει πραγματικά τα μέτρα που αποτελούν προσβολή των δικαιωμάτων που προστατεύονται από την διάταξη αυτή. Για να βεβαιωθεί για την τήρηση της προϋπόθεσης αυτή, το Δικαστήριο εξετάζει τις εφαρμοστέες διαδικασίες από γενικής άποψης (βλ. *Capital Bank AD κατά Βουλγαρίας*,

No Φ 092.22/6356

αρ. 49429/99, §134, CEDH 2005-XII, αποσπάσματα), *Ζαφρανάς κατά Ελλάδας*, αρ. 4056/08, §36, 4 Οκτωβρίου 2011).

45. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η Κυβέρνηση επαναλαμβάνει και αναπτύσσει τα επιχειρήματά της στην υπόθεση *Ζουμπολίδη* σύμφωνα με τα οποία η θέσπιση βραχύτερης παραγραφής, εν προκειμένω δύο ετών, για τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, εξυπηρετεί σκοπούς γενικού συμφέροντος, προκειμένου αυτά να μπορούν να εκκαθαρίσουν γρήγορα τα λογιστικά τους. Ως απάντηση στην κριτική που είχε κάνει το Δικαστήριο στην προαναφερθείσα απόφαση στην ελληνική κυβέρνηση, ότι δηλαδή αυτή δεν προσκόμιζε συγκεκριμένα στοιχεία για την επίπτωση που θα είχε στην οικονομική κατάσταση του κράτους μια απόφαση ευνοϊκή για τις αξιώσεις των ατόμων που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τον προσφεύγοντα (*ibid.* §35) η Κυβέρνηση στην παρούσα υπόθεση προσκομίζει στοιχεία για να αποδείξει ότι το ύψος των ποσών που διεκδικούν οι υπάλληλοι των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου είναι πολύ μεγάλο, πράγμα που, με δεδομένη την σημερινή οικονομική και δημοσιονομική κατάσταση και εάν η προθεσμία παραγραφής ήταν πενταετής, θα έθετε σε σημαντικό κίνδυνο την πραγματοποίηση των σκοπών δημόσιας υπηρεσίας αυτών των νομικών προσώπων.

46. Έτσι η Κυβέρνηση αναφέρει ότι αυτή την στιγμή εκκρεμούν ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας οι αιτήσεις αναίρεσης 257 υπαλλήλων του νοσοκομείου στο οποίο εργάζεται η προσφεύγουσα και των οποίων οι αξιώσεις ανέρχονται σε 2.570.000€. Αναφέρει επίσης ότι το Ελληνικό Δημόσιο κατέβαλε το συνολικό ποσό των 38.247.297,50€, συμπεριλαμβανομένων των τόκων, στους υπαλλήλους 34 Νοσοκομείων της Αττικής. Τα ποσά που επιδικάστηκαν σε υπαλλήλους του Δημοσίου για την περίοδο 2003-2009 ως μισθοί και επιδόματα, μετά από δικαστικές αποφάσεις, ανέρχονται σε 224.418.473,77€, εκ των οποίων το ποσό 101.280.045,93€ αφορά αποκλειστικά και μόνον το Υπουργείο Υγείας και

No Φ 092.22/6356

Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι εάν για τους υπαλλήλους του δημοσίου ίσχυε η πενταετής παραγραφή, το ποσό αυτό θα ήταν τουλάχιστον διπλάσιο.

47. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η παρούσα υπόθεση διαφέρει από την υπόθεση *Ζουμπολίδη* τουλάχιστον ως προς δύο σημεία. Αφενός την εποχή των πραγματικών περιστατικών της απόφασης *Ζουμπολίδη*, υπήρχε διάσταση στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Αρείου Πάγου η οποία δεν είχε ακόμα αρθεί από το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο (ανωτέρω παρ. 22). Αφετέρου, τα επιχειρήματα που είχε επικαλεστεί η Κυβέρνηση προς επίρρωση της θέσης της στην υπόθεση αυτή ήταν γενικού και αφηρημένου χαρακτήρα (§§35-36 της προαναφερθείσας απόφασης). Όμως, η κατάσταση δεν είναι πια η ίδια στο πλαίσιο της παρούσας υπόθεσης, δεδομένων των διευκρινίσεων που κατέθεσε η Κυβέρνηση και οι οποίες συνοψίζονται στην προηγούμενη παράγραφο.

48. Το Δικαστήριο δεν αμφισβητεί το δικαίωμα των Κρατών να θεσπίζουν τους νόμους που θεωρούν απαραίτητους για την ρύθμιση της χρήσης της περιουσίας σύμφωνα με το γενικό συμφέρον (βλ. μεταξύ πολλών άλλων, *Μειδάνης κατά Ελλάδας*, αρ. 33977/06, §26, 22 Μαΐου 2008) ούτε το δικαίωμα των εθνικών δικαστηρίων να ερμηνεύουν τις διατάξεις του εθνικού δικαίου, δικαιώματα που υπογραμμίζει στην υπό κρίση υπόθεση η Κυβέρνηση. Ωστόσο, οι αξιώσεις των εργαζομένων των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου μπορεί να δικαιολογούν μια ρύθμιση που να εξυπηρετεί το ταμιακό συμφέρον, την αποτελεσματική διαχείριση των δημοσίων εσόδων και την συνέχεια της δημόσιας υπηρεσίας. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ως προς αυτό ότι η διετής παραγραφή θεσπίστηκε με το Νομοθετικό Διάταγμα αρ. 496/1974 της 19^{ης} Ιουλίου 1974, που αφορά το λογιστικό των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, τις συμβάσεις και τις προθεσμίες παραγραφής. Σύμφωνα με τα Ανώτατα Δικαστήρια (Άρειος Πάγος, Συμβούλιο της Επικρατείας και Ανώτατο

No Φ 092.22/6356

Ειδικό Δικαστήριο), το δημόσιο συμφέρον που εξυπηρετεί αυτή η διετής προθεσμία παραγραφής είναι, κυρίως, η ανάγκη ταχείας ρύθμισης των απαιτήσεων που προκύπτουν από τις μηνιαίες παροχές των ΝΠΔΔ, δεδομένου ότι η ταχεία εκκαθάριση είναι απαραίτητη για την προστασία της περιουσίας και της οικονομικής κατάστασης αυτών των νομικών προσώπων στην οποία συμβάλλουν οι πολίτες με την καταβολή των φόρων. Το συμφέρον αυτό πρέπει να παραλληλιστεί με αυτό που τονίζει το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο στην απόφασή του 1/2012 για την παραγραφή των αξιώσεων των υπαλλήλων έναντι του Δημοσίου, δηλαδή την ανάγκη αποφυγής μεταβολής των οικονομικών δεδομένων με βάση τα οποία το Δημόσιο προβλέπει την λειτουργία της διοίκησης, τις δαπάνες, την κατάρτιση και ορθή εφαρμογή του προϋπολογισμού. Η ανάγκη του Δημοσίου για πρόβλεψη των εσόδων και των δαπανών χωρίς να παρεμποδίζεται από ανεξόφλητα χρέη, δικαιολογούσε την θέσπιση διετούς παραγραφής για την άσκηση αγωγών, προκειμένου να αποφευχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει στην εκτέλεση του προϋπολογισμού η ικανοποίηση αξιώσεων που έχουν συσσωρευτεί με τα χρόνια εξαιτίας πολυάριθμων αγωγών των υπαλλήλων του δημοσίου κατά του ίδιου του Δημοσίου (ανωτέρω παρ. 25). Το ίδιο ισχύει, για τον προϋπολογισμό των νομικών προσώπων (δημοσίου δικαίου), σύμφωνα με την Κυβέρνηση η οποία επισημαίνει το μεγάλο ύψος των αξιώσεων που έχουν συσσωρευθεί και οι οποίες συχνά έχουν ασκηθεί συλλογικά από μεγάλο αριθμό δημοσίων υπαλλήλων των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου κατ' αυτών (των ΝΠΔΔ).

49. Τα στοιχεία που προσκομίζει η Κυβέρνηση (ανωτέρω παρ. 46) δείχνουν τον απρόβλεπτο χαρακτήρα που μπορεί να έχουν για τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, οι αξιώσεις που ασκούνται πολλά χρόνια μετά την γέννησή τους, και οι οποίες τα αναγκάζουν να διαθέτουν το δημόσιο χρήμα για την κάλυψη υποχρεώσεων που μπορεί να συγκεκριμενοποιηθούν

No Φ 092.22/6356

κατά τρόπο απρόβλεπτο, καθώς και τις αρνητικές επιπτώσεις τέτοιων αξιώσεων στον προϋπολογισμό αυτών. Επίσης, δεδομένου ότι ο καθορισμός του βάσιμου των αγωγών αυτών είναι στην κρίση των δικαστηρίων αυτό θα είχε ενδεχομένως ως συνέπεια την ακόμη μεγαλύτερη επιφόρτιση του πινακίου των ελληνικών δικαστηρίων.

50. Η Κυβέρνηση εξηγεί επίσης ότι το άρθρο 48 §3 ισχύει για το σύνολο των υπαλλήλων του δημοσίου, εν ενεργεία ή συνταξιούχων, και για την συντριπτική πλειοψηφία των αξιώσεων τους. Επομένως, δεν πρόκειται για νομοθετική εξαίρεση στο αστικό ή το εργατικό δίκαιο, αλλά για ρύθμιση που αφορά μια μεγάλη κατηγορία αξιώσεων σε ολόκληρη την κλίμακα της δημόσιας υπηρεσίας. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, για τον Άρειο Πάγο και το Συμβούλιο της Επικρατείας, η διαφοροποίηση μεταξύ υπαλλήλων των ΝΠΔΔ και μισθωτών του ιδιωτικού τομέα δικαιολογείται όχι μόνον από την ανάγκη προστασίας της περιουσίας των νομικών προσώπων, αλλά και λόγω της ειδικής κατάστασης των δημοσίων υπαλλήλων και του διαφορετικού νομικού καθεστώτος που διέπει τις σχέσεις των δημοσίων υπαλλήλων και των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα με τους αντίστοιχους εργοδότες τους. Ανάλογο σκεπτικό υπάρχει και στην προαναφερθείσα απόφαση 1/2012 του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου όσον αφορά τις αξιώσεις των δημοσίων υπαλλήλων έναντι του Δημοσίου. Το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο θεώρησε ιδίως ότι η διαφοροποίηση που εμπεριείχε το άρθρο 90 §3 σε σχέση με τις επιταγές που προβλέπονται στα άρθρα 90§1 και 86§§2 και 3 του ίδιου νόμου, δικαιολογούνταν και από τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των δημοσίων υπαλλήλων και των μισθωτών του ιδιωτικού δικαίου καθώς και από το διαφορετικό νομικό καθεστώς που διέπει τις σχέσεις αυτών των δύο κατηγοριών υπαλλήλων με τους εργοδότες τους (ανωτέρω παράγραφος 25).

51. Εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε Κράτους να ρυθμίσει τους δικονομικούς κανόνες εφαρμογής των ένδικων βοηθημάτων έτσι ώστε να διασφαλίζεται η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων

No Φ 092.22/6356

αρκεί οι κανόνες αυτοί να μην καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δύσκολη στην πράξη την άσκηση των δικαιωμάτων που χορηγεί η εθνική έννομη τάξη. Η διετής προθεσμία παραγραφής δεν περιορίζει υπερβολικά, κατά την άποψη του Δικαστηρίου, την δυνατότητα των υπαλλήλων του δημοσίου να διεκδικήσουν δικαστικά τους μισθούς και τα επιδόματα που τους οφείλει η διοίκηση. Στην υπό κρίση υπόθεση, η προσφεύγουσα δεν επικαλέστηκε συγκεκριμένα στοιχεία που να την έχουν παρεμποδίσει ή αποθαρρύνει, με οποιοδήποτε τρόπο, να ασκήσει την προσφυγή της εντός δύο ετών από την γέννηση της αξίωσής της.

52. Τέλος, το Δικαστήριο σημειώνει ότι αντίθετα από την προαναφερθείσα απόφαση Ζουμπουλίδης, στην προκειμένη περίπτωση, η προσφεύγουσα επικεντρώνει την αιτίασή της περισσότερο στην διαφορετική μεταχείριση που θα υπήρχε ανάμεσα στους δημόσιους υπαλλήλους, αφενός, και τους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα ή και τους άλλους δανειστές του δημοσίου (πλην των δημοσίων υπαλλήλων). Το Δικαστήριο θεωρεί ότι πρόκειται για καταστάσεις που δεν επιδέχονται σύγκριση: δεν υπάρχει καμία αναλογία μεταξύ δημοσίων υπαλλήλων και μισθωτών του ιδιωτικού τομέα και όσο για τους άλλους δανειστές πρόκειται στην πλειονότητά τους για προμηθευτές του Δημοσίου που έχουν μια «στιγμιαία» σχέση με το Δημόσιο, λόγω της εκτέλεσης μιας σύμβασης, και όχι μια σχέση εργασίας που είναι σταθερή, όπως είναι η περίπτωση των υπαλλήλων του δημοσίου. Εξάλλου, το Δικαστήριο σημειώνει στην υπό κρίση υπόθεση, ότι το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο τόνισε το διαφορετικό νομικό καθεστώς που διέπει τις σχέσεις αυτών των δύο κατηγοριών υπαλλήλων με τους εργοδότες τους (ανωτέρω παράγραφοι 24-25). Αυτό ισχύει ιδίως για τους δημόσιους υπαλλήλους που είναι μόνιμοι σύμφωνα με το Σύνταγμα (ανωτέρω παράγραφος 27). Αυτή η διαφορετική κατάσταση δικαιολογεί μεγαλύτερες προθεσμίες υπέρ των μισθωτών του ιδιωτικού

No Φ 092.22/6356

τομέα έτσι ώστε αυτοί να μπορούν να προσφύγουν στην δικαιοσύνη για τις μισθολογικές διαφορές κατά των εργοδοτών τους.

53. Κατόπιν των ανωτέρω, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι τα εθνικά δικαστήρια, με το να εφαρμόσουν τις ειδικές διατάξεις που προβλέπουν παραγραφή δύο ετών για τις αξιώσεις των εργαζομένων στα ΝΠΔΔ κατ' αυτών των τελευταίων δεν διέρρηξαν την δίκαιη ισορροπία που πρέπει να τηρείται μεταξύ της προστασίας της περιουσίας και των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος.

54. Επομένως, δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αρ. 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Σύμβασης.

II. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 §1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

55. Η προσφεύγουσα παραπονείται για την υπέρβαση της «λογικής προθεσμίας» όσον αφορά τη διαδικασία. Επικαλείται το άρθρο 6 §1 της Σύμβασης, το σχετικό σημείο του οποίου προβλέπει τα εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας υπό (...) δικαστηρίου, (...) το οποίον θα αποφασίση είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του αστικής φύσεως, (...).»

56. Η υπό κρίση περίοδος άρχισε στις 18 Ιουνίου 1997, με την αγωγή που κατέθεσε η προσφεύγουσα στο Πολυμελές Πρωτοδικείο και τελείωσε στις 15 Δεκεμβρίου 2008, με την καθαρογραφή της απόφασης του Αρείου Πάγου. Επομένως, διήρκεσε περίπου έντεκα έτη και πέντε μήνες για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας, εκ των οποίων το διάστημα επτά ετών και τριών μηνών αφορά την διαδικασία ενώπιον του Αρείου Πάγου.

No Φ 092.22/6356

57. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η καθυστέρηση ενός έτους, έξι μηνών και δεκατριών ημερών ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου (από την καθαρογραφή της απόφασης του Πρωτοδικείου έως την αίτηση προσδιορισμού δικασίμου στο Εφετείο) και η καθυστέρηση έξι ετών, πέντε μηνών και είκοσι μία ημερών ενώπιον του Αρείου Πάγου (λόγω της αίτησης αναβολής και της καθυστερημένης αίτησης για ορισμό νέας δικασίμου) οφείλονται αποκλειστικά και μόνον στην προσφεύγουσα, που δεν πήρε την πρωτοβουλία να προχωρήσει την διαδικασία.

58. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι δεν ευθύνεται για καμία καθυστέρηση.

59. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας κρίνεται σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης και με βάση τα κριτήρια που έχει θεσπίσει η νομολογία του Δικαστηρίου, ειδικότερα την πολυπλοκότητα της υπόθεσης, την συμπεριφορά των διαδίκων και των αρμοδίων αρχών και το διακύβευμα της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλ. μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας*, [GC], αρ. 30979/96, §43, CEDH 2000-VII).

60. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η διαφορά της προσφεύγουσας αφορούσε απολαβές και αποζημιώσεις που θεωρούσε ότι της οφείλονταν για μια ορισμένη περίοδο και δεν της είχαν καταβληθεί. Για τέτοιες διαφορές, το άρθρο 672^A του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προβλέπει ότι οι δικαστικές αποφάσεις πρέπει να εκδίδονται γρήγορα τόσο σε πρώτο βαθμό όσο και στο Εφετείο (ανωτέρω παράγραφος 26).

61. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η δικάσιμος ενώπιον του Πρωτοδικείου διεξήχθη στις 16 Δεκεμβρίου 1997 και ότι η απόφαση εκδόθηκε στις 28 Απριλίου 1998 και καθαρογράφηκε στις 22 Σεπτεμβρίου 1998. Η δικάσιμος ενώπιον του Εφετείου διεξήχθη στις 30 Μαΐου 2000 και η απόφαση εκδόθηκε στις 5 Ιουλίου 2001 και

No Φ 092.22/6356

καθαρογράφηκε στις 24 Αυγούστου 2001. Τέτοιες προθεσμίες δεν είναι σύμφωνες με αυτές που ορίζονται στο προαναφερθέν άρθρο 672^A. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι η διαδικασία στον πρώτο βαθμό διήρκεσε ένα έτος και τρεις μήνες και αυτή στο Εφετείο ένα έτος και πέντε μήνες, πράγμα που σύμφωνα με τις προδιαγραφές του Δικαστηρίου δεν είναι υπερβολικό.

62. Ωστόσο, το Δικαστήριο δεν θα μπορούσε να μη λάβει υπόψη του το ότι η δικάσιμος ενώπιον του Αρείου Πάγου αναβλήθηκε τρεις φορές με αίτηση της προσφεύγουσας, δηλαδή από τις 2 Απριλίου 2002 έως τις 21 Ιανουαρίου 2003, μετά στις 16 Οκτωβρίου 2007 και στις 23 Σεπτεμβρίου 2008. Η τόσο μεγάλη περίοδος αδράνειας μετά την δεύτερη αναβολή οφείλεται στο ότι η προσφεύγουσα δεν ζήτησε από τον Άρειο Πάγο νέα δικάσιμο παρά μόνον στις 11 Ιανουαρίου 2007. Όπως δέχεται και η ίδια, ο δικηγόρος της ζήτησε την αναβολή των δικασίμων της 2ας Απριλίου 2002 και 21ης Ιανουαρίου 2003 επειδή η εισήγηση του εισηγητή δικαστή δεν ήταν ευνοϊκή για τις θέσεις της και έκρινε σκόπιμο να περιμένει τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Ελεγκτικού Συνεδρίου που θα ήταν ευνοϊκές για τα συμφέροντά της.

63. Από το χρονικό της διαδικασίας προκύπτει ότι η διαδικασία ενώπιον του Αρείου Πάγου θα ήταν επίσης λογική εάν η δικάσιμο που αρχικά ορίστηκε στις 2 Απριλίου 2002 δεν είχε αναβληθεί μετά από αίτηση της προσφεύγουσας. Εξάλλου, η απόφαση του Αρείου Πάγου εκδόθηκε στις 4 Νοεμβρίου 2008, δηλαδή ένα μήνα και έντεκα ημέρες μετά την δικάσιμο της 23^{ης} Σεπτεμβρίου 2008.

64. Με βάση αυτά τα δεδομένα, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι ανωτέρω προθεσμίες δεν είναι ασυμβίβαστες με την απαίτηση λογικής προθεσμίας της διαδικασίας που ορίζει το άρθρο 6 §1 της Σύμβασης.

No Φ 092.22/6356

65. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η αιτίαση αυτή είναι προδήλως αβάσιμη και πρέπει να απορριφθεί σύμφωνα με το άρθρο 35 §§3 και 4 της Σύμβασης.

III. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ

66. Η προσφεύγουσα επικαλείται το άρθρο 6 §1 της Σύμβασης και παραπονείται για παραβίαση του δικαιώματός της σε δίκαιη δίκη λόγω του ότι η αιτιολογία της απόφασης του Αρείου Πάγου είναι αυθαίρετη, εσφαλμένη και μεροληπτική.

67. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι στην υπό κρίση υπόθεση, η προσφεύγουσα μπόρεσε να παρουσιάσει ανεμπόδιστα όλα τα επιχειρήματα που θεωρούσε κρίσιμα για την υπεράσπιση των συμφερόντων της. Τα δικονομικά της δικαιώματα τηρήθηκαν στον ίδιο βαθμό με αυτά του αντιδίκου και τα δικαστήρια δεν της αρνήθηκαν την χρήση κανενός δικονομικού προνομίου από αυτά που χρησιμοποίησε ο αντίδικος. Στην πραγματικότητα, οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας αφορούν αποκλειστικά και μόνον την ουσία της διαφοράς και επομένως το Δικαστήριο δεν μπορεί να τους εξετάσει.

68. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η αιτίαση αυτή είναι προδήλως αβάσιμη και πρέπει να απορριφθεί κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 §§3 και 4 της Σύμβασης.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή όσον αφορά την αιτίαση που αντλείται από το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ'αρ. 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Σύμβασης και απαράδεκτη για τα περαιτέρω,

2. *Αποφαίνεται* ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αρ. 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Σύμβασης.

№ Φ 092.22/6356

Συντάχθηκε στα γαλλικά και στην συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 3 Οκτωβρίου 2013, σύμφωνα με το άρθρο 77 §§2 και 3 του Κανονισμού.

Søren Nielsen

Isabelle Berro-Lefèvre

Γραμματέας

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο έγγραφο

Η μεταφράστρια

Μαρία Καραμπάτσα